

Dvacátá Mezinárodní olympiáda v lingvistice

Bansko (Bulharsko), 23.–29. července 2023

Úlohy soutěže jednotlivců

Jak psát řešení úloh

Nepřepisujte úlohy. Řešte každou úlohu na zvláštním listě (nebo listech) papíru. Na každém listě napište číslo úlohy, číslo Vašeho místa a Vaše příjmení. Jinak nelze zaručit přesné hodnocení Vaší práce.

Pokud není uvedeno jinak, měli byste popsat všechny vzorce nebo pravidla, která jste identifikovali v datech. Neučiníte-li tak, nedostane Vaše řešení plný počet bodů.

Úloha č. 1 (20 bodů). Jsou dány dva odlišné tvary některých sloves v guazacapánském jazyce xinca a jejich odpovídající překlady do češtiny:

	Tvar 1	Tvar 2	Překlad
1.	piriy' <i>uviděl (něco)</i>	imbir'i <i>vidím (něco)</i>	<i>vidět</i>
2.	im'ay <i>řekl (něco)</i>	inim'a <i>říkám (něco)</i>	<i>říkat</i>
3.	aplay' atd.	inapal'a atd.	<i>otevírat</i>
4.	k'an iy'	igk'an'i	<i>chytat do pasti</i>
5.	ikniy'	inikini'	<i>řídít se (něčím), věřit (něčemu)</i>
6.	tundiy'	indunat'i	<i>hrát (na hudební nástroj)</i>
7.	şakşay'	inşakats'a	<i>krást</i>
8.	kişiy'	ingits'i	<i>péct</i>
9.	hik'ay	inhik'a	<i>šít, tkát</i>
10.	hiniy'	inhini'	<i>učít se, znát</i>
11.	yułmuy'	inyułum'u	<i>cucat bombóny</i>
12.	ipay'	inipal'a	<i>koupat</i>
13.	p'ahniy'	imp'ahan'i	<i>hloubít</i>
14.	ter'oy	inder'o	<i>zabíjet</i>
15.	netkay'	?	<i>strkat</i>
16.	kiriy'	?	<i>tahat</i>
17.	p'uhruy'	?	<i>dělat díry</i>
18.	her'oy	?	<i>uhlazovat</i>

(a) Vyplňte prázdná políčka v řádcích 15–18.

Zde je několik dalších slovesných tvarů v guazacapánském jazyce xinca a jejich odpovídající překlady do češtiny:

19.	imbiiriʔ	<i>byl jsem uviděn</i>
20.	hikʼaŋ	<i>ušil jsem, utkal jsem (něco)</i>
21.	ikʼataʔ	<i>pokládám se</i>
22.	kirinʼ	<i>vytáhnul jsem (něco)</i>
23.	insiiruʔ	<i>pospíšil jsem</i>
24.	inišapaʔ	<i>odcházím</i>
25.	inimaʔ	<i>je mi říkáno</i>
26.	šawšanʼ	<i>zasadil jsem (něco)</i>
27.	šurʼuj	<i>vybral jsem (něco)</i>
28.	indeeroʔ	<i>byl jsem zabit; umřel jsem</i>
29.	imbiriʔ	<i>jsem viděn</i>
30.	heeroʔ	<i>byl uhlazen</i>
31.	pʼihnaʔ	<i>skočil</i>
32.	šawšaʔ	<i>byl zasazen</i>
33.	akʼokamaʔ	<i>kleká</i>
34.	ateroʔ	<i>je zabíjen; umírá</i>
35.	kʼaataʔ	<i>položil se</i>
36.	asiruʔ	<i>pospíchá</i>
37.	išpaʔ	<i>odešel</i>
38.	ašakašaʔ	<i>je kraden</i>
39.	herʼoj	?
40.	inišpaʔ	?
41.	aplaʔ	?
42.	?	<i>vybral (něco)</i>
43.	?	<i>uviděl jsem (něco)</i>
44.	?	<i>zasazují (něco)</i>
45.	?	<i>byl chycen do pasti</i>
46.	?	<i>skáču</i>
47.	?	<i>je šit, je tkán</i>
48.	?	<i>byl jsem vykoupán</i>

(b) Vyplňte prázdná políčka v řádcích 39–48.

△ **ŋ** = *n* ve slově *banka*. **š** ≈ *š*. **ts** = české *c*. **ʔ**, **h**, **ʔ**, **w** a **y** jsou souhlásky; **ʔ** a souhlásky následované znakem **ʼ** jsou vyslovovány krátkým zadržením proudu vzduchu v hrdle. **i** je samohláska. Zdvojené písmeno značí dlouhou hlásku.

Guazacapánský jazyk xinca náleží do jazykové rodiny xinca. Mluvílo se jím ve městě Guazacapán v Guatemale. V současnosti již nemá žádné plynule hovořící rodilé mluvčí — během posledních 50 let všichni bývalí mluvčí tohoto jazyka přešli na používání španělštiny.

—Samuel Ahmed

Úloha č. 2 (20 bodů). Je dáno několik vět v jazyce apurinã a jejich přibližné české protějšky:

1. nuta sykaru nykanawate uwamukary	}	<i>Dal jsem jí mou kánoi.</i>
2. nykanawate nysykaru uwamukary		
3. pita átary ipurãã	—	<i>Vypil jsi vodu.</i>
4. kyky mynaru nyherëka sytumukary	—	<i>Muž přinesl ženě mou krev.</i>
5. herëkatxi uátary sytu	—	<i>Žena vypila krev.</i>
6. nhiximakyte pixinhikary	—	<i>Vzpomněl sis na mou rybu.</i>
7. pitxiparyte umynary kykymukary	—	<i>Přinesla muži tvůj banán.</i>
8. hãtakuru xinhikary naikute	—	<i>Dívka si vzpomněla na můj dům.</i>
9. sytu apy syskanu nutamukary kyky	—	<i>Muž dal mi kost ženy.</i>
10. nhipurããte nãtary	—	<i>Vypil jsem mou vodu.</i>
11. kywĩtxi apukary	—	<i>Našel hlavu.</i>
12. ywa mynanu kyky uky nutamukary	—	<i>Přinesl mi oko muže.</i>
13. ximaky nhikary apĩtxi	—	<i>Ryba snědla kost.</i>
14. hãtakuru txiparyte napukary	—	<i>Našel jsem banán dívky.</i>
15. ximaky kywy inhikary	—	<i>Snědl hlavu ryby.</i>
16. hãtakuru uapukaru	—	<i>Našla dívku.</i>

(a) Přeložte do češtiny:

17. uwa xinhikaru sytu
18. txipary nhinhikary
19. kyky aikute pysykary ywamukary

(b) Tato věta není gramaticky správně. Vysvětlete proč, a napište její gramaticky správný protějšek spolu s překladem do češtiny:

20. uwa umynary kanawa ximakymukary

(c) Přeložte do jazyka apurinã dvěma způsoby:

21. *Našel jsi dům.*
22. *Přinesl jsem dívce tvou kánoi.*
23. *Přinesl mi tvou vodu.*
24. *Muž vypil krev dívky.*
25. *Vzpomněl jsem si na oko.*
26. *Snědl jsi můj banán.*

△ Jazyk apurinã náleží do puruské skupiny aravacké jazykové rodiny. Nemluví jí více než 30 % celkové etnické populace cca. 9 500 příslušníků národa Apurinã podél řeky Purus ve státu Amazonas na severozápadu Brazílie.

nh = ñ ve slově *kůň*; **tx** = č; **x** = š. **y** = u v *dub*, ale s napjatými rty. **ã, ë, ĩ** jsou nosové samohlásky.

—Ksenija Gilarovová

Úloha č. 3 (20 bodů). Je dáno několik vět v pobřežní marindštině a jejich odpovídající překlady do češtiny:

1. **ob-dahetok** — *Opravdu ses vrátil.*
2. **nake-dahetok** — *Vrátili jsme se.*
3. **nambat-ihwin** — *Ach, plakal jsem.*
4. **nambe-otab** — *Opravdu jsme vás zahnali.*
5. **um-kulayawn** — *Smál se ti nadarmo.*
6. **e-keseh** — *Plivli jste na něj.*
7. **ubate-huyanab** — *Ach, umlčel jsi nás.*
8. **nakum-hoyab** — *Umlčel jsem vás nadarmo.*
9. **nambame-yadayawn** — *Jé, opustili jsme tě!*
10. **ebe-yadanawn** — *Opravdu jste nás opustili.*
11. **ibatun-yadewn** — *Ach, opustili jste ho nadarmo.*
12. **a-isanaab** — *Rozpůlil mě.*
13. **obam-eseb** — *Jé, rozpůlil jsi ho!*

Mezi těmito slovesy a slovesy uvedenými výše existuje gramatický rozdíl:

14. **bate-tamanab** — *Ach, vypluli jsme na povrch.*
15. **ba-tamab** — *Opravdu jste vypluli na povrch.*
16. **a-yuyayah** — *Zachvěl ses.*
17. **bam-yuyanah** — *Jé, zachvěl jsem se!*

(a) Přeložte do češtiny:

18. **e-yuyanah**
19. **ba-ihwin**
20. **nabum-kisayah**
21. **bat-yadawn**
22. **ubamum-kolewn**

(b) Přeložte do pobřežní marindštiny:

23. *Vyplul na povrch.*
24. *Ach, vrátil ses.*
25. *Jé, umlčel jsem ho!*
26. *Opravdu nás zahnal.*
27. *Opravdu jste na nás plivli nadarmo.*

△ Pobřežní marindština náleží do animské jazykové rodiny. Má asi 8 000 mluvčích v provincii Indonésie Jižní Papua.

y a **y** jsou souhlásky. Pomlčka (-) se ve slovesných formách pobřežní marindštiny používá pro oddělení dvou polovin slovesa, které se vyslovují, jako by se jednalo o dvě oddělená slova.

—David Hultman (Konzultant: Bruno Olsson)

Úloha č. 4 (20 bodů). Je dáno několik slovesných tvarů v rovinné kríjštíně a jejich odpovídající překlady do češtiny:

1. **nimawinēskomik** — *on mě vyzývá*
2. **kiwāpamināwāw** — *vy mě vidíte*
3. **kinakininān** — *ty nás zastavuješ, vy nás zastavujete*
4. **nikakwēcimānānak** — *my je prosíme*
5. **kiwīcihāw** — *ty mu pomáháš*
6. **nikakwēcimānān** — *my ho prosíme*
7. **niwāpamāw** — *já ho vidím*
8. **kimawinēskomin** — *ty mě vyzýváš*
9. **nimawinēskomikonānak** — *oni nás vyzývají*
10. **kikakwēcimik** — *on tě prosí*
11. **kiwāpamitinān** — *my tě vidíme, my vás vidíme*
12. **ninakināwak** — *já je zastavuji*
13. **kiwīcihikowāw** — *on vám pomáhá*
14. **kinakinikwak** — *oni tě zastavují*
15. **kiwāpamāwāwak** — *vy je vidíte*
16. **kiwīcihitin** — *já ti pomáhám*

Zde je několik dalších slovesných tvarů v rovinné kríjštíně a jejich odpovídající překlady do češtiny:

17. **ē-nakināyēk** — *zatímco vy ho zastavujete*
18. **ē-wīcihak** — *zatímco já mu pomáhám*
19. **mawinēskomikoyāhkwāwi** — *jestli oni nás vyzvou*
20. **wāpamaci** — *jestli ty ho uvidíš*
21. **wīcihitako** — *jestli já vám pomohu*

(a) Přeložte do češtiny:

22. **ē-wāpamikoyēk**
23. **ninakinikonān**
24. **kikakwēcimāwāw**
25. **kiwīcihitināwāw**

(b) Přeložte do rovinné kríjštiny:

26. *jestli my je poprosíme*
27. *oni vás vyzývají*
28. *oni mi pomáhají*
29. *ty je vidíš*
30. *já vás zastavuji*

△ Rovinná kríjština náleží do algonkinské větve algické jazykové rodiny. Má asi 12 000 mluvčích v Jižním Saskatchewanu a střední Albertě v Kanadě.

V této úloze *my* = *my* bez tebe. **w** a **y** jsou souhlásky. Znak ⁻ označuje délku samohlásky.

—Lidija Stanovnik, Aleksejs Peguševs

Úloha č. 5 (20 bodů). Je dáno několik číselok v jazyce supyire a jejich hodnoty:

baashuunni	7
bejjaaga na niŋkin	21
ŋkwuu taanre na beeshuunni na kaŋkuro	285
kampwoo na ŋkwuu shuunni na beetaanre na baani	626
kampwɔhii sicyɛere na bejjaaga na ke na baaricyɛere	1639

(a) Zapište číslicemi:

- kampwɔhii shuunni na ke
- ŋkuu na baataanre

(b) Zapište v jazyce supyire: 15; 109; 152; 403; 1534.

△ Jazyk supyire náleží do senufské skupiny atlantsko-konžské jazykové rodiny. Má asi 350 000 mluvčích v Mali a Pobřeží slonoviny.

Slova jsou uvedena ve zjednodušeném přepisu. ϵ a \mathfrak{c} jsou samohlásky. η a \mathfrak{p} jsou souhlásky.

—*Aleksejs Peguševs*

Redakce: Samuel Ahmed, Ivan Deržanski (techn. red.), Hugh Dobbs, Dmitrij Gerasimov, Shinjini Ghoshová, Ksenija Gil'arovová, Stanislav Gurevič, Gabrijela Hladniková, David Hultman, Boris Iomdin, Kim Mingju, Li Tchähun, Liou Jü-jang, Bruno L'Astorina, Liam McKnight, Dan Mirea, Andrej Nikulin, Miina Norviková, Pchan Tchun-le, Aleksejs Peguševs, Jan Petr, Aleksandr Piperski, Przemysław Podleśny, Marija Rubinštějnová, Daniel Rucki, Pavel Sofroniev, Nathan Somers, Milena Venevová (odp. red.), Elysia Warnerová.

Český text: Jan Petr.

Hodně štěstí!